

Kullervo jako zdroj inspirace pro J. R. R. Tolkiena

Autor: Petr Kujal

Praha, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav germánských studií, 2016. 58 stran.

Ačkoli o J. R. R. Tolkienovi toho u nás bylo napsáno a zejména z angličtiny přeloženo již mnoho, vztahem Tolkiena k finštině, karelofinské mytologii a především eposu *Kalevala* se doposud na odborné úrovni nevěnoval nikdo z finštinářů. Bakalářská práce Petra Kujala tak významnou měrou obohacuje nejen literárněvědnou diskusi o vlivu *Kalevaly* na mimofinské umění, ale přispívá též k hlubšímu pochopení inspiračních zdrojů nestora světové fantastiky J. R. R. Tolkiena a způsobu jeho práce s primárními literárními památkami. Ocenění si zaslouží i vhodné zúžení tématu – autor práce si neklade za cíl prozkoumat povšechný vztah Tolkiena ke *Kalevali* a dávné finské kultuře, ale vhodně si vybral jedno nosné téma, totiž srovnání kullervovského cyklu s jeho Tolkienovskými adaptacemi a variacemi, jehož zpracováním dochází k přínosným výstupům a potvrzením nastíněných tezí.

Práce obsahuje abstrakt v češtině, angličtině a finštině, obsah, úvod, pět hlavních kapitol, závěr, seznam použité literatury a jednu textovou přílohu. První kapitola „Kalevala a Elias Lönnrot“ seznamuje čtenáře se vznikem *Kalevaly*, jejími edicemi a prací jejího tvůrce Eliase Lönnrota. Ve druhé kapitole se autor práce zabývá J. R. R. Tolkienem a jeho vztahem k finštině a *Kalevali*, přičemž se (až na výjimky) obstojně vyhýbá pasti zbytečně rozvěklého popisu biografických údajů a charakteristice jednotlivých Tolkienových děl a zaměřuje se pouze na informace podstatné pro následující stěžejní části práce. Jakkoli se úvodní kapitoly zabírající zhruba třetinu celé bakalářské práce mohou zdát příliš podrobné a ubírající místo samotné literárněvědné analýze, obě tvoří důležitý základ pro další bádání – Petr Kujal podává vynikající přehled o jednotlivých edicích primární literatury, se kterou pracuje, a nastiňuje zajímavou otázku srovnání rolí Eliase Lönnrota a J. R. R. Tolkiena při jejich práci. Jako problematické a zpochybnitelné vidím pouze srovnání rolí a významu těchto dvou autorů v otázce národního uvědomění, zejména pak v případě vytváření „národní mytologie“. Na oba autory je potřeba nahlížet nejen v kontextu období jejich tvorby (u Tolkiena o celé století později), ale též v kulturněhistorickém kontextu – zatímco Lönnrot *Kalevalou* opravdu přispívá k budování národní identity a národní mytologie postavené na autentických slovesných pramenech, Tolkien vědomě píše fikci, navíc v kulturní oblasti, která má nesmírně bohatou vlastní literární, jazykovou i mytologickou tradici. K této otázce by bylo třeba přes důsledné uvádění citací zaujmout razantnější a kritičtější postoj.

V následujících kapitolách se autor zabývá již konkrétními texty primární literatury, totiž příslušnými zpěvy *Kalevaly* Eliase Lönnrota a texty *The Story of Kullervo* a *Húrinovy děti* (vč. nejrůznějších verzí) J. R. R. Tolkiena. Autor vždy stručně převypráví fabuli díla a dále se věnuje jeho komparaci s textem *Kalevaly* na několika úrovních – nechybí stručné srovnání filologické, srovnání postav a dílčích motivů. Je jen škoda, že předmět komparace není definován v úvodu práce, již v něm by bylo dobré vymezit, jaké obecné aspekty jednotlivých děl se budou srovnávat. Některé teze vyskytující se v úvodu by naopak bylo dobré přesunout až do samotného textu – či dokonce závěru – práce, přesněji je citovat (pokud jsou citacemi) a podložit vlastní argumentací (např. str. 7: „... tragický kullervovský cyklus se totiž stal jedním z hlavních inspiračních zdrojů pro jeho příběh o Túrinu Turambarovi...“).

Samotná komparace textů i motivů je velmi přehledná, ústí v řadu přínosných postřehů a na mnoha příkladech dokládá jasnou Tolkienovu inspiraci *Kalevalou*. Oceňuji, že autor nehledá podobnosti za každou cenu a přiznává, že některé obecnější aspekty nemusejí být přímou inspirací, ale mohou vycházet například z archetypálního charakteru hrdiny. Naopak je ke zvážení, zda v práci uvádět pozitivistické výklady, jako například o vztahu Tolkiena ke kullervovskému příběhu ve srovnání s jeho vlastními životními osudy. Velmi opatrně je také třeba stavět se např. k závěru, že nebyť *Kalevaly* a kullervovského cyklu, Tolkienova díla by pravděpodobně nikdy nevznikla (s. 33–34), byť se zakládá na interpretaci Tolkienových slov a je umírněn závěrem věty, že díla by nevznikla v podobě, jak je dnes známe. Filologická část komparace by se také mohla opírat o více citací primárních textů, ať už přímo v textu práce, nebo alespoň v přílohách, které se omezily na jediný text dokládající vztah Tolkiena k finštině, což ale představuje spíše vedlejší zaměření práce.

Obdivuhodná je studentova schopnost vyznat se v bludišti mnoha Tolkienových verzí a jasně vymezit, kterým textem se právě zabývá. Přehled jednotlivých verzí a jejich českých překladů by možná mohl být uveden například i v tabulce v příloze práce. Je dobře, že student pracuje s nejnovější literaturou, ať už se jedná o Tolkienův text *The Story of Kullervo* (2015), nebo komentované české vydání *Kalevaly* od Jana Čermáka (2014). Práce by se ovšem měla více opírat o závěrečné studie prof. Čermáka, a ne o úvod Markéty Hejkalové, který, jak už jeho název napovídá, je určen pro laickou veřejnost, nikoli pro odborné bádání. Z hlediska sekundární literatury ke *Kalevalě* by také bylo záhodnou minimálně přihlídnout k finským zdrojům, ať už by se jednalo alespoň o některé z prověřených dějin finské literatury či zásadní práci v otázce kalevalských recepcí a inspirací *Kalevalan kulttuurihistoria* (2008). Absenci finské odborné literatury osobně považuji za největší nedostatek práce. V práci chybí také alespoň zmínka o kullervovských ohlasech finských – J. R. R. Tolkien tak vystupuje ve využití kalevalské látky trochu nechtěně (a neoprávněně!) jako pozoruhodný solitér.

Po formální stránce je práce na velmi vysoké úrovni, všechny její části splňují formou, obsahem i grafickou úpravou požadavky na odbornou práci. Autor prokazuje dobrou formální znalost práce s citacemi – na některých místech (zejm. v první kapitole) je jen ke zvážení, zda je nutné citovat zvlášť všechny faktografické údaje. Snad jedinou formální připomínkou je, že díla, která dosud nebyla přeložena do češtiny, by měla být při opakovaném výskytu v textu uváděna pouze pod originálním názvem (zejm. *The Story of Kullervo*). Velkou devizou práce je její přehledná struktura, dobře definovaná výzkumná otázka, stručné závěry kapitol i dobře napsaný závěr práce přehledně shrnující výsledky.

Pro některé nedostatky zmíněné v tomto posudku navrhuji práci ohodnotit známkou velmi dobře. Bakalářská práce Petra Kujala je přínosná z mnoha ohledů a pevně doufám, že autor rozvine nastíněné otázky (kterých je jistě víc, než je uvedeno v posledním odstavci závěru) i v budoucím bádání, například v práci magisterské.

V Praze 17. května 2016

Mgr. Michal Švec